

ŠKOLA A RODINA V SPOLUPRÁCI SO SOCIÁLNYM PROSTREDÍM A INŠTITÚCIAMI ÚZEMNEJ KOMUNITY

Katarína Kačinová

Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Anotácia: Cieľom príspevku je poukázať na niektoré spoločenské súvislosti vo vzťahu spolupráce školy a rodiny ako dvoch najvýznamnejších výchovných činiteľov v živote (školo-
povinného) dieťaťa. Pozornosť venuje celospoločenskému významu systému výchovy a vzde-
lávania v SR v rámci, ktorého poukazuje na špecifické možnosti v aktivitách spolupráce medzi
školou, rodinou a komunitou, ktoré posilňujú ich sociálne postavenie a ktoré majú zmysel aj
pre rozvoj a výchovu dieťaťa, žiaka školy.

Kľúčové slová: postoj rodiny a školy k výchove, spolupráca školy a rodiny, celospoločenský
systém výchovy a vzdelávania, spolupráca v komunitnom prostredí.

Úvod

Výchova dieťaťa je primárnou úlohou rodiny. Ničím nové konštatovanie dokazujú a zdôrazňujú i vyjadrenia právnych noriem obsiahnutých v Zákone o rodine či v Dohovore o právach dieťaťa v čl. 18.: „*Rodičia majú spoločnú základnú zodpovednosť za výchovu detí a štát ich v tom musí podporovať. Štát tiež musí poskytovať primeranú pomoc rodičom pri výchove detí.*“ Podobné vyjadrenie nachádzame i v Ústave SR v čl. 41/4, kde sa píše: „*Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť...*“ (s. 21). Rodinné prostredie je tak považované za základ toho, ako sa bude-
me orientovať v mnohých podstatných životných oblastiach. Rodičia sú pre deti prvými vý-
chovnými vzormi. Dieťa ich vníma komplexne, teda nielen cez zámerné výchovné vplyvy,
ktoré sa sústreďujú na posilňovanie pozitívnych spôsobov správania sa dieťaťa a potlačanie
jeho nežiaducich prejavov. Pôsobia na dieťa dokonca i vtedy, keď s ním nie sú v bezpro-
strednom kontakte. Z ich vplyvu sa začína postupne osamostatňovať až s príchodom puberty.
(Škvarková, 2010, s. 25) Napriek tomu sme presvedčení, že to, čo dieťa prijímalo v rodine
(postoje rodičov k nemu či k jeho súrodencom, vzájomný vzťah rodičov, kvalita celkových
medziľudských vzťahov, celkový životný štýl ale aj prístup k učiteľom či k školským povin-
nostiam) má naňho zásadný vplyv.

Určitý zlom v tomto smere nastáva nástupom dieťaťa do školy, kedy rodina stráca svo-
je výlučné postavenie a spolu so školou začína tvoriť v oblasti výchovy komplementárnu
úlohu. Hoci majú vo všeobecnosti spoločný cieľ, okrem iného sa líšia požiadavkami či pro-
striedkami, ktorými tento cieľ dosahujú. Nástup dieťaťa do školy predstavuje pre samotné
dieťa, ale aj pre život (najmä najbližšej) rodiny významnú udalosť. Od tej chvíle sa na jeho

výchove podieľajú a spolupôsobia obidve tieto inštitúcie, pričom jej úspech v mnohom závisí od podoby ich vzájomného vzťahu. Popri rodine sa tak škola stáva druhou najvýznamnejšou inštitúciou v živote dieťaťa, ktorej pôsobenie sa neobmedzuje len na roky školskej dochádzky, ale častokrát má na nás vplyv po celý život. Pedagogická prax i empirické zistenia sú dôkazom toho, že škola svoje ciele a úlohy v oblasti výchovy nemôže plniť bez spolupráce s rodinami detí/žiakov. „*Vzťah rodiny a školy je primárne takou interakciou a spoluprácou oboch týchto výchovných inštitúcií, v ktorých sa spája ich spoločné úsilie tak, aby viedlo k optimálnej výchove a vzdelávaniu dieťaťa*“. (Beňo, 2006, s. 38)

Na základe načrtnutých východísk považujeme spoluprácu školy a rodiny za podmienku harmonického utvárania osobnosti dieťaťa a významný potenciál jeho (nielen) školskej úspešnosti. Zároveň zdôrazňujeme prepojenosť školy a rodiny so širším spoločenským prostredím. Túto prepojenosť vnímame ako obojsmernú, pretože nielenže škola či rodina sú súčasťou spoločnosti a prijímajú a odzrkadľujú jej vplyvy, ale sú aj jej súčasťou aktívnou.

Postoj rodiny a školy k výchove a vzájomnej spolupráci

Problematika vzťahu rodiny a školy nie je novou problematikou. Počas svojho vývoja prešla mnohými zmenami -- od jeho chápania v zmysle „deľby práce“ až po súčasné ideálne chápanie rodičov ako partnerov školy, ktorí sú aktívni a zaangažovaní do spolupráce priamo v škole či sprostredkované rôznymi inými formami pre školu. Dochádza k formulácii priam ideálnej požiadavky ich **jednotného vplyvu**, ktorá je však viac snahou ako realitou. Za jeden z dôvodov považujeme skutočnosť, že obe tieto inštitúcie majú vo vzťahu k dieťaťu, i vo vzťahu k sebe, odlišné očakávania, na ktorých táto požiadavka stroskotá. Existujú tu tiež určité predsudky -- z jednej i druhej strany -- ktoré bránia vytvoreniu partnerského vzťahu medzi školou a rodinou. Škola zostáva i naďalej inštitúciou, ktorá sa orientuje prevažne na rozvíjanie poznatkových a výkonových kompetencií žiakov (aj keď výchova je jej neodmysliteľnou súčasťou). Hoci sa práve škola častokrát snaží o naprávanie negatívneho vplyvu rodinnej výchovy, v zásade očakáva, že dieťa príde do školy už vychované a primárne socializované. Myslíme si však, že súčasná škola v tejto oblasti naráža často na „presúvanie“ výchovných kompetencií, ktoré sú primárne vlastné rodičom. Cieľom pedagógov (ale aj rodičov) preto má byť „*aspoň zladiť výchovné pôsobenie školy a rodiny tak, aby sa aspoň približne dospelo k jednotnému postupu pri naplňaní spoločných výchovných cieľov*“ (Kačáni, V. a kol., 1999, s. 199). Škola sa preto usiluje o spoznanie rodinného prostredia, pričom je tiež pre spoluprácu prospešné ak rodina spozná zámery, ciele i prostriedky pôsobenia školy. Podľa nemeckého autora W. Brezinku (1996, s. 140 – 147) situáciu medzi dvoma navýznamnejšími výchovnými činiteľmi – rodinou a školou – charakterizujú nasledujúce tendencie, ktoré za aktuálne považujeme aj v súčasnosti, v našom prostredí:

• Roztrieštenosť výchovy

Znamená rozdelenie výchovy medzi rodičov, učiteľov a mimoškolských vychovávateľov (pestúnky v detských jasliach, predstavitelia cirkvi, športoví tréneri atď.), ktoré môže byť prospešné a to najmä v prípade, že k nemu nedochádza príliš skoro (v rannom veku dieťaťa) a v nadmernom množstve. Napriek tomu, že škola v tomto zmysle plní komplementárnu úlohu, rodina i v súčasnej dobe naďalej predstavuje nenahraditeľné a prirodzené miesto výchovy v stabilnom prostredí a blízkyimi ľuďmi.

• Neistota rodičov pri výchove a ich snaha zbaviť sa tohto bremena

Ako určitý dôsledok zmien súčasnej rodiny (nízka natalita, zamestnanosť mladých matiek, vysoká rozvodovosť a pod.), dynamiky spoločenského života i domnienky, že výchova

je odbornou činnosťou, ktorú najlepšie vykonávajú špecializovaní odborníci, má za následok presúvanie výchovy zo strany rodičov na mimorodinné inštitúcie.

Na tomto mieste by sme radi upozornili na možnosť a zároveň **nutnosť posilnenia sociálnych a zvlášť výchovných kompetencií rodičov** zo strany školy, ale aj iných inštitúcií či organizácií, vrátane médií. Prikladom môže byť aj praktizovanie „inovatívnych“ foriem spolupráce školy s rodinou vychádzajúcich z ideí tzv. „presahujúcich škôl“, medzi ktoré patria rodičovské centrá na školách či kurzy zaoberajúce sa rodinnou výchovou, obsahom vyučovania a pod. (Frýdková, E., 2010, s. 107 – 108). Ich zmysel sa orientuje prevažne na zvýšenie spoluzodpovednosti rodičov najmä v oblasti školského vzdelávania, na schopnosť reagovať na požiadavky školy a orientáciu v právach a povinnostiach rodičov školopovinného dieťaťa.

Nástup dieťaťa do školy rozširuje rolu rodiča o **rolu rodiča žiaka**, ktorá od rodiča vyžaduje:

- plnenie tzv. **formálnych povinností rodičov a stupeň konformity so školou** spočívajúcich v reagovaní na odkazy učiteľa, kontrole hodnotenia, účasti na triednych aktívoch a podpore pravidelnej školskej dochádzky svojho dieťaťa;
- **plánovanie aktivít rodiny**, „školský čas“ a **finančné nároky**;
- **prácu rodiny so školským hodnotením**, tzn. prijatie a spätná väzba na školské hodnotenie, ktoré je asi najkritickejšou oblasťou komunikácie medzi rodinou a školou. (podľa Štech, S. – Viktorová, I., 2001, s. 73 – 74) Považujeme ju za zvlášť náročnú. Pre svoju povahu a skutočnosť, že záujem rodičov sa i naďalej v prevažnej miere zameriava na výkon dieťaťa, resp. jeho školské hodnotenie, býva najproblematickejšou oblasťou komunikácie medzi rodičmi a učiteľmi. Rodičia však majú (a to najmä v nižších ročníkoch), v rukách významný potenciál ako doma s týmto hodnotením popracovať. Rovnako pre učiteľov je táto oblasť výzvou v pomoci rodičom v zorientovaní sa v možnostiach, význame a potrebe domácej prípravy žiakov. Smerujeme tak k plánovaniu aktivít rodiny a „školského času“ a zároveň k oblasti, ktorá sa považuje za najdôležitejšiu a najkomplexnejšiu- oblasť tzv. formálnych povinností rodičov a stupňa konformity rodičov.

Z nášho pohľadu sú spomenuté nároky potvrdením potreby vzájomnej spolupráce rodiny a školy. Rodič má právo a povinnosť byť nielen informovaný o úspešnosti a správaní sa jeho dieťaťa zo strany školy, ale aj on sám má prejavovať o dianie v škole záujem.

• **Pretáženosť škôl výchovnými úlohami, ktoré sú im cudzie**

Podľa Brezinku (1996, s. 143 – 144) sa o výchovných možnostiach školy šíria až utopické predstavy. Vzhľadom na reálne možnosti školy môže táto inštitúcia, resp. učiteľ (vychovávateľ, školský psychológ) nedostatky rodinnej výchovy kompenzovať len do určitej miery. Osobitnou otázkou tiež zostáva svetonázorová neutralita výchovy v škole.

• **Nedostatočná ochota rodičov a učiteľov k spolupráci a rozdielnosť ich záujmov**

Ako sme už naznačili vyššie, škola ako edukačný činiteľ nemôže svoje ciele a úlohy úspešne plniť bez spolupráce rodičov, resp. rodiny. Napriek tomu, že ich záujem o školu stúpa, vzťahuje sa zväčša na oblasť školského prospechu či problémov v škole. Rodičia, s ktorými by učitelia potrebovali hovoriť, v škole častokrát paradoxne chýbajú. Za touto zdanlivou a niekedy i skutočnou neochotou rodičov k spolupráci možno vidieť nezáujem ale aj silný rešpekt pred školou, hanbu za neúspech svojho dieťaťa alebo to, že si tento neúspech či problém naopak nepripúšťajú (podľa Potočárová, M., 2008, s. 97). Problémom tiež zostáva **nedostatočná pripravenosť** učiteľov k spolupráci s rodičmi a riešenia výchovných problémov (ktoré sa práve bez kooperácie s nimi javí v podstate za nemožné). Dôvodom je

Na základe empirických skúmaní citovaná autorka (podľa Jones, J. J., Igelz, S. C., 2001, s. 66) v rámci komunit, v ktorých školy spolupracovali s miestnymi zdrojmi identifikovala nasledujúce pozitívne výsledky. Považujeme ich za platné i v našich podmienkach.

Tabuľka 1

*Výhody spolupráce školy s miestnymi zdrojmi
(Epstein, 1995, podľa Jones, J. J., Igelz, S. C., 2001, s. 66)*

Žiaci	Rodina	Učitelia
Bohatší program školy vrátane mimoškolských aktivít, umožňuje zlepšenie zručností žiakov.	Poznanie a využitie miestnych zdrojov rodinou a dieťaťom pre rozvíjanie zručností, talentu či získanie potrebných služieb.	Poznanie a uvedomenie si zdrojov komunity obochacujúcich pre výchovno vzdelávací proces.
Odkrytie možností voľby povolania vďaka uvedomeniu si existencie rôznych povolání.	Spoznanie iných rodín vďaka spoločným aktivitám v rámci danej komunity.	Otvorenosť a zručnosť pri získavaní poradcov, sponzorov či dobrovoľníkov na priamu pomoc na vyučovaní.
Špecifický prínos v rámci konkrétneho programu, služieb, zdrojov a možností, ktoré sú spojením žiakov s miestnou komunitou.	Pochopenie obojstranného prínosu škola-komunita.	Vzájomná informovanosť.

Škola – rodina – komunita (Aktivity podporujúce vzájomnú spoluprácu)

V tejto súvislosti uvádzame niektoré z aktivít, v rámci ktorých je možné podporovať spoznávanie a získavanie rodiny, ako aj ostatnej komunity pre vzájomnú spoluprácu. Podporiť tak zvýšenie kvality edukácie detí/ žiakov, ako aj ich rodičov či ostatnej verejnosti a tiež celkovo popracovať na zlepšení medziľudských vzťahov konkrétneho spoločenstva. Vychádzame zo štúdia relevantnej literatúry (Bakošová, Z., 1994; Maslová, M. a kol., 2002; Průcha, J., 2002; Rabušicová, 2004; Šed'ová, 2004; Trnková, 2004; Stojanovičová, E., 2006; Potočárová, M. 2008; Frýdková, E., 2010; Škvarková, Z., 2010; atď.), ako aj z uvažovania nad obohatením foriem kooperácie zainteresovaných.

- **Rodičovské združenie** (v minulosti Združenie rodičov a priateľov školy) je dobrovoľným občianskym združením rodičov (či iných zákonných zástupcov žiakov školy), pod združením Slovenskej rady rodičovských združení, ktoré okrem iného „*spolpracuje s vedením školy pri riešení problémov výchovy a vzdelávania žiakov, pri koncipovaní a organizovaní záujmovej činnosti žiakov školy, pri zabezpečovaní kultúrnych alebo športových podujatí školy, pri organizovaní domácich a zahraničných stykoch školy a usmerňovaní vzťahu rodičov ku škole a naopak.*“ (Vzorový štatút rodičovského združenia, in Škvarková, Z., 2010, s. 161)

- **Rada školy/ školského zariadenia** (príp. obecná školská rada, územná školská rada) ako poradný orgán riaditeľa školy, tvorený zástupcami rodičov, pedagógov a obce, prípadne

širšej verejnosti. Na stredných školách doplnený o zástupcov z radov študentov. (podľa Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2009, s. 258) Predstavujú „*iniciatívne a poradné samosprávne orgány, ktoré vyjadrujú a presadzujú v oblasti školstva verejné záujmy, ale i záujmy rodičov, pedagógov a ďalších subjektov zainteresovaných na rozvoji školstva*“. (Medlen, M. a kol., 2002, s. 211)

- K aktivitám vzájomnej spolupráce môžeme zaradiť i **formy rozširovania edukačného prostredia** (Průcha, 2002, s. 173 – 174) v rámci učenia (sa) v obci, ktoré môžu byť napríklad **organizované samotnou školou** (výučba v prírode či rôznych spoločenských zariadeniach, exkurzie, výlety či výmeny žiakov v rámci partnerskej zahraničnej spolupráce) alebo **školou riadené**, ktoré sú pripravené v škole, avšak realizované v čase mimo bežného vyučovania v škole a v mimoškolskom prostredí (napr. vypracovanie špecifických domácich úloh či projektového vyučovania. V rámci obidvoch spomenutých foriem by sme radi zdôraznili možnosť spolupodieľania sa a spolupráce s rodičmi (či iných rodinných príslušníkov) prostredníctvom ich účasti ako spoluorganizátorov, dozoru, sprievodcu počas návštevy určitého zariadenia, pomocníkov detí pri vypracovávaní úloh a pod.

- Príbuzná k vyššie uvedeným formám je tiež **rola rodiča vo vyučovaní v úlohe pozorovateľa, asistenta, lektora či vedúceho záujmového krúžku**.

- **Prednášky, diskusie a workshopy pre rodičov** a ďalších záujemcov v priestoroch školy či v miestnych kultúrnych zariadeniach za účasti odborníkov. Umožňujú záujemcom rozvíjať výchovné i sociálne kompetencie rodičov (napr. z oblasti vývinovej psychológie, rodinnej výchovy, aktívneho využívania voľného času, spoločných činností a hier s deťmi, ale aj obsahu vyučovania či metód práce v škole atď.).

- **Kultúrne podujatia** akými sú výstavy prác žiakov, koncerty, karnevaly, oslavy, plesy, divadelné predstavenia či besiedky organizované pri rozličných príležitostiach, sviatkoch či výročiach školy a pod., ktorých účastníkmi môže byť i širšia verejnosť. (napr. Deň matiek, Deň otcov, Veľkonočné dielne, Fašiangy, Svätotojárske slávnosti, Vianočný bazár, autorské čítania, atď.)

- V súčasnosti obzvlášť populárnymi sa stávajú tzv. **dni otvorených dverí** umožňujúce prítomnosť rodičov (prípadne iných záujemcov) „za bránami školy“. Rodičom žiakov, ktorí už danú školu navštevujú je umožnené vidieť vybavenie školy, zúčastniť sa na vyučovaní a dozvedieť sa viac o uplatňovaných vyučovacích formách či prostriedkoch, porozprávať sa s vyučujúcimi svojho dieťaťa. Prítomnosť rodičov v úlohe potenciálnych záujemcov zároveň pomôže pri výbere vhodnej školy pre svoje dieťa.

Príbuzným, avšak nadnárodným projektom je projekt „Od vylúčenia k zapojeniu“, ktorý vznikol v školskom roku 2000/01 pod záštitou Európskej asociácie rodičov – EPA.

- **Pravidelná rubrika, priestor v médiách**, akými sú školský časopis, rádio, miestne noviny či internetový portál.

- **Športové podujatia** akými môžu byť športové zápasy či olympiády, na ktorých majú pasívnu a aktívnu účasť deti /žiaci, rodičia, učiteľia i ostatní obyvatelia komunity.

- **Podujatia s enviromentálnou tematikou** spojené s ochranou životného prostredia a snahou o aktívne riešenie enviromentálnych problémov v danej obci, rozširovaním prírodovedných poznatkov.

- Rozšírenie predchádzajúceho zamerania predstavujú **príležitostné brigády, resp. akcie** týkajúce sa zvelaďovania interiéru a exteriéru školy, prípadne iných priestorov.

- **Využívanie možností školy v čase mimo vyučovania** pre žiakov, rodičov a ostatnú verejnosť (knížnica, internetová miestnosť, športové vyžitie).

- Osobitný priestor by bolo potrebné venovať predstaveniu aktivít **Združenia Orava** pre demokraciu vo vzdelávaní (predtým Projekt Orava), ktoré je neziskovou, mimovládou a profesijnou organizáciou zastupujúcou záujmy všetkých zainteresovaných - v prvom rade detí, pedagógov, rodičov, vrátane ďalších sympatizantov škôl. (podľa Maslová, M. a kol. 2002, s. 51) Rovnako neziskovou organizáciou s celoslovenskou pôsobnosťou je „**Škola dokorán**“ (ako súčasť siete International Step by Step Association), ktorá sa však zameriava prevažne na lokality s vyšším počtom rómskych komunít a detí žijúce v znevýhodnenom prostredí.

Podnetnými sú tiež české programy „**Dokážu to?**“ a „**Začít spolu**“ (podrobnejšie www.dokazuto.cz a www.sbscr.cz.)

Záver

Rodinnú ani školskú výchovu nemožno vnímať oddelene, pretože majú spoločnú výchovnú úlohu, zodpovednosť a jedna do druhej zasahujú. Úroveň spolupráce týchto inštitúcií ale aj výchovy všeobecne, je determinovaná mnohými faktormi vyplývajúcimi z rodinného, školského, ale aj mimoškolského prostredia – širokého spoločenského prostredia, vrátane pôsobenia jeho lokálnych a regionálnych faktorov a možností. Skutočnosť, že škola je prirodzenou súčasťou sociálneho prostredia, prináša so sebou potrebu reakcie na zmeny, ktoré súvisia so životom v modernej spoločnosti. Tzv. tradičná škola, ktorá bola charakteristická svojou uzavretosťou pred okolím sa mení na otvorený priestor, tzv. modernú školu, otvorene komunikujúcu nielen s rodičmi žiakov ale aj širšou komunitou. „*Súčasná škola, ak má byť moderná, progresívna, úspešná, musí sa otvárať pre spoluprácu, ale azda najviac pre súzvuk a spoluprácu s rodičmi. Musí byť nápomocná rodičom pri výchove detí, a preto by každej škole malo veľmi záležať na podpore inovačných zmien v tejto oblasti.*“ (Potočárová, M., 2007, s. 82)

Použitá literatúra

- BENŇO, M., ŠIMČÁKOVÁ, L., HERICH, J.: *Rodičia o súčasnej škole*. Bratislava : Ústav informácií a prognóz školstva, 2006. 315 s. ISBN 80-7098-441-4.
- BREZINKA, W.: *Filozofické základy výchovy*. Praha : Zvon, 1996. Kap. *Výchova dnes. Rodina a škola majú spoločnú zodpovednosť*, s. 134-154.
- FRÝDKOVÁ, E.: *Rodičia ako edukační partneri školy*. Trnava : Univerzita sv. Cyrila a Metoda, 2010. 175 s. ISBN 978-80-8105-200-2.
- JONES, J. J., IGNELZI, S. C.: *Partnerstvo školy a rodiny. Kurz pre vysoké školy pripravujúce učiteľov materských a základných škôl*. Žiar nad Hronom : Nadácia Škola dokorán, 2001, s.116. ISBN 80-968292-5-4.
- KAČÁNI, V. a kol.: *Základy učiteľskej psychológie*. Bratislava : SPN, 1999. Kap.16, *Vzťah rodiny a školy*, s. 199.
- KRATOCHVÍLOVÁ, E.: *Spoločnosť-výchova-občianska participácia mládeže-pedagogické aspekty práce s deťmi a mládežou*. In: *Mládež a spoločnosť*, roč. 9, č. 1, s. 5-13.
- MASLOVÁ, M. a kol.: *Spolupráca školy a rodiny*. Dolný Kubín : Vrabel, 2002. 50 s. ISBN 80-968664-2-7.
- MEDLEN, M. a kol.: *Škola a obec*. Bratislava : SeducoS, 2002, s. 601. ISBN 80-967146-6-X.

- POTOČÁROVÁ, M.: Škola otvorená pre spoluprácu a rozvíjajúca výchovné kompetencie rodičov. In: *Paedagogica 19*. Bratislava : UK, 2007, s. 77- 87. ISBN 978-80-223-2381-9.
- POTOČÁROVÁ, M.: Sonda do vzťahu rodiny a školy. In: *Výzvy znalostnej a učiacej sa spoločnosti pre edukologickú koncepciu a implementáciu inováčných zmien v slovenskom školstve II: zborník príspevkov z druhého roku riešenia výskumného projektu VEGA 1/3645/06*. Bratislava : Vydavateľstvo STU, 2008, s. 92- 109. ISBN 978-80-227-2898-0.
- POTOČÁROVÁ, M.: *Pedagogika rodiny. Teoretické východiská rodinnej výchovy*. Bratislava : UK, 2008. 216 s. ISBN 978-80-223-2458-8.
- PRŮCHA, J.: Mimoškolské prostredie. In: *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002, s. 164- 181. ISBN 80-7178-253-X.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Nové, rozšírené a aktualizované vydanie. Praha : Portál, 2009. 396 s. ISBN 978-80-7367-647-6.
- RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., ČIHÁČEK, V.: *Škola a /versus/ rodina*. Brno : Masarykova univerzita, 2004. 178 s. ISBN 80-210-3598-6.
- ŠKVARKOVÁ, Z.: *Rodina a škola vo vzájomnej spolupráci*. Banská Bystrica : UMB, 2010, s. 175. ISBN 978-80-557-0024-3.
- ŠTECH, S., VIKTOROVÁ, I.: Vztahy rodiny a školy- hledání dialogu. In: KOLLÁRIKOVÁ, Z., PUPALA, B. (eds.). *Předškolská a elementární pedagogika*. Praha : Portál, 2001, s. 456. ISBN 80-7178-585-7.
- VIŠŇOVSKÝ, L.: Spolupráca školy s rodinou. In: *Psychológia a pedagogika pomáhajú škole*. Bratislava : Iris, 2005, s. 18-32. ISBN 80-89018-85-8.
- Ústava SR. Zákon o rodine č. 36/2005 Z. z.*
- www.zdruzenicorava.sk
- www.skoladokoran.sk
- www.dokazuto.cz
- www.sbscr.cz

SUMMARY

Aim of the project is to refer to selected social relations in connection to school – family cooperation. Where school and family represent two most significant educational aspects in the pupil's life. It also focuses on significance and value of education system in society in Slovak republic, particularly on specific possibilities in school – family – community cooperation that strengthens social status of its participants and contributes to development and education of the child, pupil and school.